

FOTOS: PEBE DURAN

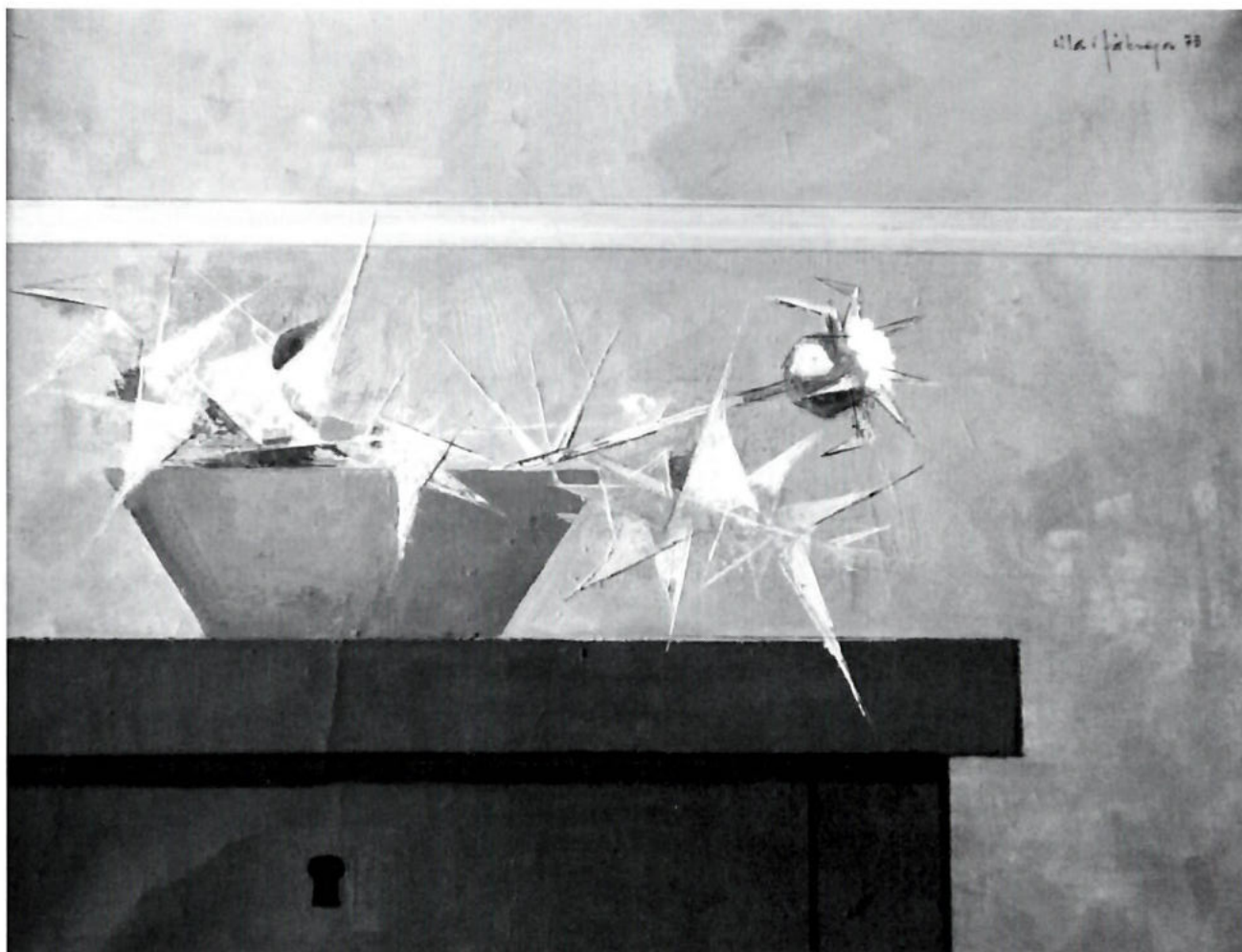
artistes

Vila i Fàbrega, les formes per arribar al fons del silenci

Amb l'Eduard Vila i Fàbrega ens havíem saludat en algunes ocasions, bàsicament inauguracions, però no ha estat fins ara que he pogut parlar-hi amb tranquil·litat, condicionada, però, pels irrefrenables refilets dels seus canaris. No puc estar-me d'intuir-lo, de veure'l, com un home bifront, una mena, i perdoni'm, de Dr. Jekyll i Mr. Hyde: un meticolós i diligent administratiu de banca de dia, i de nit i en el temps lliure un artista mil·limètric, impertorbable, segur. Viu, amb la seva germana Coloma, de profunds ulls blaus, en un pis impol·lut i ferotgement ordenat proper a la Devesa de Girona i, tot i saber que no significa gairebé res, aquest ordre també és visible en el seu vestir, en les formes polides de presentar-se en públic i en les relacions exquisides que manté amb les seves amistats.

El seu *modus operandi* constant i silenciós ha marcat, des de sempre, la seva producció artística, que s'ha traduït en vuit o deu quadres anuals, que és el mateix que dir que mai ha deixat que la premsa o els encàrrecs imposessin la seva rotunda complexitat creativa. M'explica que, en el seu moment, va rebutjar una important oferta d'una galeria de Barcelona per passar a ser un pintor a sou. Això confereix a la seva producció una inconfusible aura

d'honestat i també, com a conseqüència immediata, no haver estat un pintor prolífic en exposicions individuals, que no arriben ni a la dotzena.

Què és el que fa que un quadre de Vila i Fàbrega obligui a mirar-te'l? Quins poders d'atracció hi influeixen? En primer lloc, i encara que sembli una vulgaritat, els olis de Vila i Fàbrega estan perfectament acabats, transmeten la sensació que són una peça sencera, única: que no els falta ni els sobra res; n'ergeix una força, diguem-ne centrípeta, que imanta la nostra mirada per conduir-la al centre del llenç i, amb la mirada captivada, resseguir-ne tots els racons i atmosferes. En segon lloc, la composició rotunda i l'equilibri de les distintes parts del quadre, les fosques i les clares, els primers i els segons plans, les figures humanes, bàsicament femenines, i els

objectes identificables com d'ús comú. Atrauen, també, els colors a l'oli i la perfecta resolució tonal sense estridències que, en un estudi futur, podran ajudar a classificar la seva obra en algunes etapes, com la que, als anys 60, imposava l'ordre cromàtic mitjançant els grisos i els negres, els colors terres i els blancs, que convertien l'obra en uns sincrònics camps de color, sovint gruixuts, en els quals hom pot apreciar el joc i la manipulació del pinzell que l'allunya de la pintura llepada, una mena de monocromatisme sensible, rigorós, i gens estàtic, atmosfèric. En altres èpoques creatives, els anys 80, expressa aquest equilibri, marca de la casa, amb plans de colors més primers i llums més agosarades i contraposades, colors més càlids i vius calmats per l'omnipresent equilibri i mesura d'en Vila i Fàbrega. Un tercer element indis-

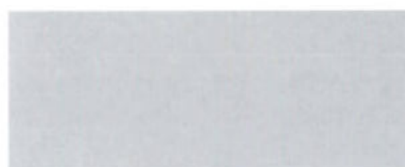
pensable en gairebé tota l'obra de l'artista sorgeix quan, en mirar detingudament un quadre, hom descobreix la vertebració conformada per les figures geomètriques: el cercle i el quadrat i, en menor proporció, el triangle: cossos i braços femenins inscrits en quadrats, rostres inscrits en un cercle i, a manca d'elements geomètrics per jugar, arriba al paroxisme usant simples línies verticals o horitzontals. En aquest aspecte, en Vila i Fàbrega em diu que no n'és conscient del tot, però que sí que quan planteja un quadre el fonamenta en un esquematisme voluntari. Estic segur que amb aquestes peces en Vila i Fàbrega rendeix comptes de gratitud als primitius i als clàssics renaixentistes que ha conegut mitjançant els llibres, làmines i assaigs perquè -m'explica- la curiositat, la manca de curiositat, no l'ha forçat mai a viatjar ni a visitar gaires

museus. Vermeer, Brueghel, Van Gogh són els pintors que més admira.

De la generació d'artistes gironins d'eclosió a la postguerra, en Jesús Portes, l'Isidre Vicens i ell mateix formaren el que es va denominar feliçment «els Tres Pintors»; els altres contemporanis com en Paco Torres Monsó, l'Emília Xargay, en Fita, l'Enric Marquès, entre d'altres, tots tingueren un mestratge clar: l'Orihuel, o l'Aguilera, o l'Escola de Belles Arts de Barcelona; en Vila i Fàbrega va ser, clarament, un autodidacte perseverant i solitari que es preserva d'aquesta contaminació acadèmica i en la força interior i del talent impulsor innat però mai allunyat de les apreciacions i dels consells rebuts dels seus companys; ben al contrari, amb l'Isidre Vicens, que és un gran amic seu, han parlat hores i hores de pintura. En Vila i Fàbrega gairebé ni recorda quan es va decidir a fer la primera de les exposicions dels Tres Pintors.

És possible encabir-lo en alguna de les classificacions de l'art de la segona meitat del segle XX? És potser un avantguardista figuratiu? No ho sé, ni crec que ens calgui etiquetar-lo. L'Enric Marquès creia que Vila i Fàbrega era un artista neoromàntic, escèptic i tendre; l'Eva Vázquez, un pintor quasi secret i afectuós; la Glòria Bosch ens destaca el pintor humil i serè, i la Rosa Gil, que és intimista i poètic. El denominador comú: una impossible classificació formal i la seva penetrant bonhomia.

Amb quines altres coses ens reclama l'atenció? Des del principi, a final dels any quaranta, en ple aprenentatge, amb el paisatge i el paisatgisme: proper, quotidià, tant com a escenari o com a protagonista. Després amb el paisatge amb barques del Ter, les garses –em conta: una garsa és bonica però encara ho és més el seu vol–, les finestres a l'Onyar a Girona, les pollancredes geomètriques dels boscos de ribera, els platanars, les garbes i els bladars, l'*skyline* catedralici gironí, els monacals cards. Tots ells immersos en la beatitud, en la vitalitat i veritat colpidora

que s'adjudica a sant Francesc d'Assís –«Feu de mi un instrument de la vostra pau», com resa la pregària franciscana–, és la pintura de la humilitat. No estic segur que sigui exactament així però, davant d'un quadre de Vila i Fàbrega se sap que de tots els elements de la naturalesa només se'n farà servir els indispensables per no atapeir l'espai compositiu, l'escenari monacal, discret, perquè res pugui alterar ni manipular el significat i la vertebral arquitectura que els governa en un viatge segur i plàcid cap a l'essència i la veritat; potser, com recalca l'Eduard, trossos de veritat, i m'ho contrapunteja recitant un versos de Hölderlin (1798): «Jo entenia el silenci de l'èter. / El mot de l'home no l'he entès mai». És curiós que al llarg de la nostra trobada s'hagi exclamat diverses vegades de la pèrdua progressiva de memòria i se serveixi, sense vacil·lació, del poeta alemany per il·lustrar l'element primigeni i primordial de la seva obra: el silenci fecund. Ah! I no oblidem els objectes: la cadira, la taula, el gerro... Quina humilitat més eloqüent, més domèstica i, ahora, universal!, homologable a la de l'immens pintor bolonyès Giorgio Morandi (1890-1964),

que pintava obcecadament la vida silent dels objectes quotidians.

Al llarg de tota la seva obra apareix, constantment, sense descans, la dona. Una dona esvelta i corpòria, però progressivament estilitzada, sempre hieràtica, com les *koré* gregues, però inquietant als ulls de l'espectador. Una mateixa dona enigmàtica, de rictus clònic, plaent, serè com els personatges que pintava Piero della Francesca, que algú ha considerat com congelats en el temps i en l'espai compositiu. Mai ha volgut retratar-les, només fer-les presència. Les dones de Vila i Fàbrega tanquen les parpelles i els ulls, sense sofriments, per poder concentrar-se a entotsoclar-se, en la seva pau, en el seu viatge interior o, també, es giren d'esquena cap a interlocutors o interlocutores ignots, sense presència, envoltats del persistent silenci. En la pintura de Vila i Fàbrega es conserven, latents, moltes de les qüestions metafísiques que han inquietat la humanitat.

Vila i Fàbrega ha fet servir la lectura de poesia, de variadíssima procedència, com a inqüestionable carburant intel·lectual. Em refereix l'avidesa amb què va llegir Salvat Papasseit i la coneixença que féu de l'obra de Federico García Lorca mentre vetllava el pare malalt, al Pont Major de Girona, on l'Eduard va néixer l'any 1921. M'ensenya el volum de les obres completes de Joan Vinyoli, plenes de punts de llibre que assenyalen poemes que l'han colpit; em penso que el següent s'adirà al seu tarannà, a la seva pintura, al seu gust.

Hora quieta

Tos és quiet, només una destal ressona lluny. Secs arbres a la vora de l'espada es miren al corrent. Llisen les aigües en silenci igual que les edats, i brilla tristament, avui com fa molts segles aquesta hora.

JOAN VINYOLI,
Les hores retrobades, 1951

Sebastià Goday